

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/274311840>

Rozmanitě cesty regionální geografie

Article · January 2011

CITATION

1

READS

32

1 author:

Zdeněk Kučera

Charles University in Prague

94 PUBLICATIONS 198 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

European Culture expressed in Agricultural Landscapes [View project](#)

Deserted settlements and cultural landscape transformations in the borderland of Czechia during the 2nd half of the 20th century [View project](#)

Rozmanité cesty regionální geografie

Regionální geografie, její obsah a význam, je možná nejčastěji diskutovanou geografickou disciplínou. Proto jste se mohli s příspěvkem na toto téma setkat i na stránkách předešlých čísel Geografických rozhledů. Tentokrát se seznámíme s rozmanitostí podob regionální geografie jako vědní disciplíny. Již nyní si možná myslíte, že následující text bude nezajímavý a zbytečný. Byli bychom však neradi, kdyby tomu tak bylo i po jeho přečtení. Každý vědecký obor a vědní disciplína procházejí určitým vývojem. Jednotlivé změny uvnitř nich pak jsou v různé míře reflektovány ve výuce na základních a středních školách. Bylo by mylné se domnívat, že geografové přistupují ke studiu okolního světa a diskusi o jeho problémech vždy jediným, stále stejným způsobem. Abychom porozuměli různorodým názorům geografů, je občas potřeba učinit si alespoň částečnou představu o šíři těchto názorů a jejich proměnách. Poznání myšlenek dalších lidí může být inspirací i obohacením pro nás samé. Doufáme, že tento článek poskytne podněty k zamyšlení nad přínosem regionální geografie a jejím postavením nejen ve výuce zeměpisu.

Regionální geografii (dále RG) lze považovat za disciplínu, z níž se s rozvojem empirického bádání vydělovaly další specializované obory, jakými jsou geologie, biologie či ekonomie (Lauko 1982). RG je výsledkem snahy geografie naplnit lidskou potřebu poznat jednotlivé části okolního světa, porozumět jim a tak pochopit jejich odlišnosti, usnadnit jejich správu a využívání (Claval 2007). Představuje též určitý symbol identity geografie, jelikož právě zájem o regiony odlišuje geografii od ostatních oborů (např. Hart 1982). Z určitého pohledu lze tedy RG považovat za vrcholnou geografickou disciplínu (nezřídka bývá nazývána královnou geografie), která využívá a vzájemně propojuje poznatky o dílčích jevech jednak při vymezení regionů různých řádů (tzv. regionalizaci), jednak při poznávání těchto regionů a v neposlední řadě také při studiu jejich vzájemných vztahů, vnitřního uspořádání, rozdílů a proměn (např. Bičík, Brinke 1987). Je však třeba také připomenout, že region není výhradním objektem zájmu regionálních geografů,

ale je používán v řadě dalších oborů „k odkazování na různá (nejen) ‚globální‘ geografická rozdělení, jako je Východ a Západ, koloniální a kolonista, tři světy podle rozvoje a Sever a Jih“ (MacLeod, Jones 2001, s. 672).

Tradiční regionální geografie

První univerzitní geografické pracoviště bylo založeno v Německu v roce 1874 a brzy následovalo otevírání dalších, zejména ve Francii, Spojeném království a USA. Obsah a výzkumné zaměření geografie v tomto období určovalo několik málo významných osobností. Jádrem výzkumu tvořilo především studium vztahu člověka a jím obývaného prostředí a poznávání rozličných regionů na zemském povrchu (Cloke, Philo, Sadler 1991). Již tehdejší geografové se tedy zabývali tématy, jež zůstala aktuální ve všech následujících obdobích, byť přístup k jejich studiu se v některých ohledech proměnil.

Např. vztah člověka a okolního prostředí někteří autoři zprvu vnímali jako silně

deterministický. Obývané prostředí se chápalo jako základní faktor určující nejen náplň činností, ale též charakter a vlastnosti obyvatel určitého území. S takovým přístupem se lze setkat např. v práci *Vlivy geografického prostředí* americké geografky E. C. Sempleové, kde se mj. uvádí: „Horal je ze své podstaty konzervativní. V jeho životním prostředí se toho nachází málo, co by jej podporovalo ve změně (...). S touto konzervativností horala se obecně pojí podezřívavost vůči cizincům, precitlivlost vůči kritice, silné náboženské cítění a láska k domovu a rodině. (...) Když horami vychovaný člověk sestoupí do nížin, přináší si tedy s sebou určité kvality, které z něj vytvářejí hrozného soupeře v zápase o existenci – silné svaly, železné nervy, silné odhodlání a lhostejnost vůči přepychu, v něm vypěstované tvrdými podmínkami v jeho přirozeném prostředí“ (Semple 1911, s. 600–601, cit. in Cloke, Philo, Sadler 1991, s. 4–5). Takový výklad je dnes považován za nepatřičný.

Představu environmentálního/geografického determinismu začal postupně vytlačovat koncept posibilismu, tedy přístupu zdůrazňujícího, že činnosti a vlastnosti člověka nejsou zcela předurčeny prostředím, jež obývá (Holt-Jensen 1999). Diskuse o determinismu a posibilismu proběhla snad v každé z významných škol RG první poloviny 20. století – německé, americké a francouzské.

Za nejvýraznějšího představitele německé geografie tehdejší doby bývá označován Alfred Hettner (1859–1941), jenž reformuloval koncept geografie z chorografické vědy, zabývající se popisem jevů na určitém místě, na vědu chorologickou, vysvětlující charakter určitého regionu jako výsledek společného působení dílčích obecných jevů (Holt-Jensen 1999). Chronologické uspořádání, tedy studium proměn zkoumaných jevů v čase, bylo považováno za doménu historických věd a pro geografii za druhořadé. Základním tématem geografie je pak tedy poznávání jak regionální diferenciace zemského povrchu, jeho rozčlenění do různých oblastí (tzv. Erdräume), tak studium těchto jednotlivých oblastí. Věda zabývající se takovýmto výzkumem je označována jako Länderkunde. Postupně se také ustálil způsob popisu dílčích složek prostředí

Obr. 1: Pohled na Hinterhermsdorf v německo-českém příhraničí. Foto: Z. Kučera

GEOGRAFIE A ŠKOLA

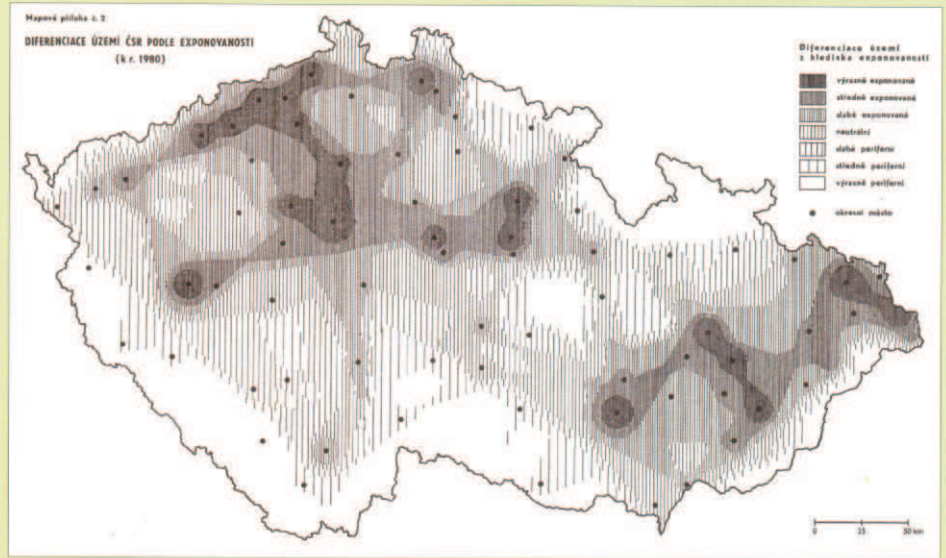
jednotlivých regionů (tzv. länderkundliches Schema/vlastivědné schéma) postupující od neživých (abiotických) složek přírody přes složky živé (biotu) k lidské společnosti. S takovýmto pojetím charakteristiky jednotlivých regionů na zemském povrchu se můžeme setkat dodnes, např. ve školském zeměpisu.

Z Hettnerovy koncepce geografie částečně vycházel i americký geograf Richard Hartshorne (1899–1992). Ten však ve svém díle ještě více zdůraznil jedinečnost, nezaměnitelnost regionů a vyjádřil myšlenku, že region je libovolně vymezená část zemského povrchu. „Problém vymezení hranic geografického regionu (...) je problémem, v jehož objektivní řešení nemůžeme ani doufat. (...) Regionální entity, které vytváříme (...), jsou v plném významu slova mentálními konstrukcemi; jsou entitami pouze v našich myslích, byť je sledujeme být konstrukcemi, jež poskytují nějaký rozumný základ pro uspořádání našich znalostí o realitě“ (Hartshorne 1939, s. 275). V pojetí tohoto autora je tedy region spíše nástrojem výzkumníka, prostředkem systematizace našich poznatků o okolním světě.

Nejvýznamnějšího postavení v daném období dosáhla francouzská RG, jejíž vliv významně přesáhl hranice domovské země a jež se stala nejrozšířenější koncepcí RG své doby. Klíčovým představitelem této geografické tradice se stal Paul Vidal de la Blache (1845–1918). Základní výzkumné téma tvořilo induktivně a historicky zaměřené studium vazeb mezi lidskou společností (civilisation) a široce chápaným geografickým prostředím (milieu), projevujících se rozličnými způsoby života (genre de vie) v jedinečných regionech (pays). Cílem bylo postihnout územní jednotu lidí, jejich aktivit a jimi obývaného prostředí. Hlavním výsledkem takového výzkumu měla být regionální monografie (Claval 2007; Holt-Jensen 1999).

Prostorová věda a její kritika

Do poloviny 20. století byla RG hlavní geografickou disciplínou. Ačkoli toto postavení po druhé světové válce ztratila, zájem o ni přetrvával až do dnešní doby. V poválečném období RG čelila silné kritice, přičemž zřejmě nejvýznamnější se týkala aplikovatelnosti shromážděných informací (viz např. Ackerman 1945). Především dosavadní geografické poznatky byly ve válce obtížně využitelné. Dále metody tradiční RG, aplikované zejména na studium venkovských regionů, přestaly vyhovovat potřebám společenské praxe v převážně urbanizované společnosti. Geografie ztrácela společenský význam v konkurenci specializovaných oborů. Proto se nově koncipovala jako prostorová věda, která začala namísto snahy o poznání specifických regionů usilovat o odhalení zákonitostí (tedy obecně platných pravidel, jejichž

Obr. 2: Diferenciace území ČR podle exponovanosti (k r. 1980)

Zdroj: Hampl, M., Gardavský, V., Kühnl, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČR. Univerzita Karlova, Praha, 255 s.

znalost umožňuje vytvořit si určitý úsudek o možnostech budoucího vývoje) v rozmístění zkoumaných jevů s cílem uplatnit získané poznatky zejména v prostorovém plánování. A to prostřednictvím studia dílčích složek prostředí, kterými se zabývají např. ekonomická geografie, geografie osídlení či geografie dopravy. „Země není náhodně uspořádána. Města, řeky, pohoří, politické jednotky nejsou rozházeny v nepřehledném zmatku. V prostoru existuje určitý řád. (...) Toto období vidí geografii jako vznikající vědu o rozmístění, usilující předpovědět umístění tam, kde byla spokojenost s jednoduchým popisem“ (Bunge 1966, s. 15–16, cit. in Cloke, Philo, Sadler 1991). Tento přístup byl spojen se silnou matematizací geografického výzkumu, s uplatněním systémového přístupu a snahou o dosažení opakovatelných a testovatelných výsledků. Regiony měly ztratit svou jedinečnost.

V přímé souvislosti s potřebou vymezování regionů (např. z administrativních důvodů) a praktickým významem poznávání funkčních/vztahových regionů však byly regiony i nadále vnímány jako jeden „z nejlépejších a nejspokojivějších způsobů organizace geografických informací“ (Haggett et al. 1977, cit. in MacLeod, Jones 2001, s. 673). Představa monistické, jednotné geografie, typická i pro období tzv. „tradiční regionální geografie“, zůstala zachována. Přesto se ale regionální geografie stala okrajovou disciplínou, byť byla, s poněkud odlišnými cíli, některými autory považována za stále významnou. Např. Paterson (1974, s. 21) se později o povaze RG vyjádřil takto: „Její záměry jsou spíše obecné než specifické; není primárně problémově orientovaná, ale snaží se podat vyvážený přehled, její cíle jsou populární a vzdělávací spíše než praktické a čistě odborné.“

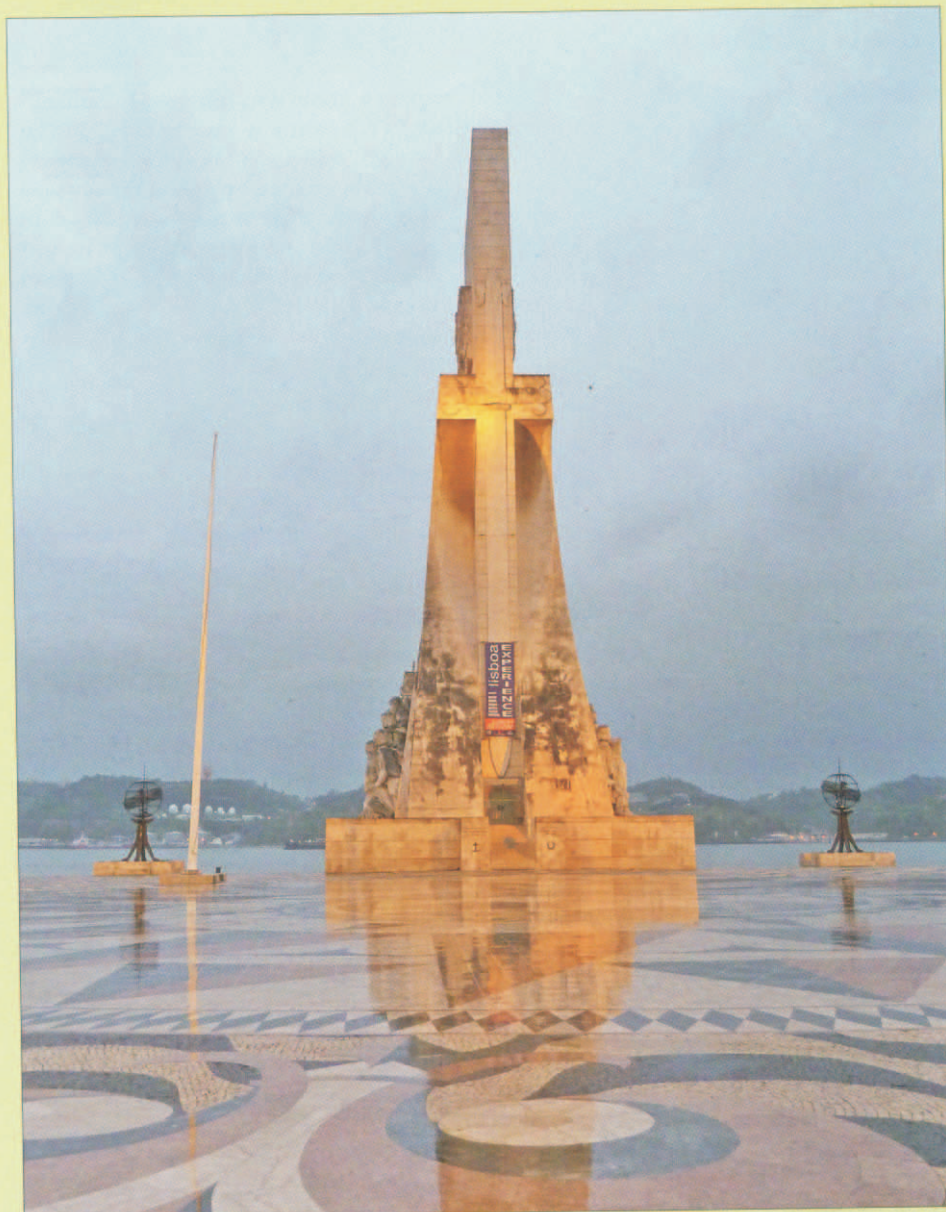
Přesto však postupně, přibližně od počátku 70. let 20. století, začala být koncepce

geografie jako prostorové vědy kritizována – zejména pro odosobnění studované problematiky a její odtržení od společenského kontextu. V tomto období tak začíná silně dualistická koncepce geografie, resp. její rozdělení na fyzicko- a humánně-geografickou část, řešící často i související témata, ale primárně za rozdílným účelem. „Zklamána z paradigmatu (prostorové vědy) se velká část (především humánních) geografů začala zajímat o teorie mimo obor (geografie), aby poznala zdroje prostorových vzorců, jež odporovaly čistě prostorové definici“ (Pudup 1988, s. 377). Prostorová věda totiž dokázala identifikovat podobnosti v rozmístění zkoumaných jevů, nedokázala ale uspokojivě vysvětlit různorodost regionálního vývoje a původ regionálního uspořádání.

Jak uvádějí MacLeod a Jones (2001, s. 673), jedna z výraznějších reakcí na pozitivisticky založenou prostorovou vědu, výrazně omezená na geografii v anglicky mluvících zemích, směřovala k rozvoji tzv. (neo)marxistických přístupů v geografii. S nimi se jako samostatný výzkumný problém, jenž je třeba vyjasnit, dostala do popředí otázka nevyhnutelnosti nerovnoměrností v regionálním vývoji. Druhá reakce sestávala z různých humanisticky založených přístupů zabývajících se problematikou lidské životní zkušenosti s okolním světem, způsoby interpretace rozmanitých míst, významy jim přikládány apod. (srv. též Cloke, Philo, Sadler 1991). Obě tyto myšlenkové linie se pak dále staly základem pro utváření postpozitivistických přístupů v geografii ke konci 70. a během 80. let 20. století.

Nová regionální geografie a geografie míst a regionů

Jak již bylo naznačeno výše, ve druhé polovině 20. století začala humánní geografie přebírat řadu teoretických poznatků z příbuzných společensky a humanitně za-

Obr. 3: Památník objevitelů v Lisabonu. Foto: Z. Kučera

měřených oborů. Přibližně od 80. let 20. století můžeme v humánní geografii pozorovat nárůst zájmu o problematiku kultury a souvisejících společenských témat. Pro tuto změnu v myšlení, typickou nejen pro humánní geografii, ale též další společenské vědy, se vžil označení „kulturní obrat“ nebo také „sociální obrat“ (srv. Werlen 2003). Ten se nejprve projevil ve více teoreticky zaměřené geografii britské a posléze i americké. Od počátku 90. let 20. století jsme však svědky pronikání těchto přístupů i do dalších národních geografických škol, např. německé (Blotevogel 2003; Lossau 2008) či francouzské (Claval, Staszak 2008; Claval 2008; Di Méo 2008). A přestože byl v geografii „obrat ke kultuře“ některými autory kritizován za přílišné teoretizování a nedostatečný příspěvek k aplikaci geografických poznatků (Barnett 2004; Martin 2001), lze jeho přínos spatřovat především v rozvoji kritických přístupů k poznávání okolního světa (Blotevogel 2003), tedy kompetenci

významných z hlediska obecných cílů geografického vzdělávání (viz např. Řezníčková 2003a; srv. Cresswell 2008).

V návaznosti na starší tradici humanistické geografie se zvýšená pozornost věnuje studiu každodenních projevů kultury ve způsobu života, otázkám a významu hodnot a postojů v rozhodování o nejrůznějších oblastech života, vlivům kultury na každodenní jednání jedinců i komunit. Velký důraz se klade na problematiku identit, jejich reprezentací a konfliktů na různých měřítkových úrovních, tedy jak jedinců, tak (regionálních) komunit nebo celých národů či civilizací. V tomto kontextu v geografii znovu ožívá i zájem o regiony. Ty však přestávají být pojímány jako objekty, ale začínají se chápat jako subjektivní konstrukce. Nová regionální geografie je studuje jako proces, „jímž interakce mezi společností a aktéry utváří regiony jako výsledky záměrných akcí“ (Paasi 1986, s. 119). „Regiony se vyvíjejí z regionální společenské interakce, přičemž jsou jak podmínkou, tak výsledkem

společenských vztahů mezi jedinci, skupinami a institucemi v regionálním prostoru. Jsou strukturovány v procesu přetváření skrze tyto vztahy, které zároveň zprostředkovávají. Tento dialektický (oboustranně provázaný) proces – regionální podmiňování společnosti a vlivy společnosti na region – utváří vnitřně homogenní způsob myšlení a jednání, jímž se odlišuje jeden region od druhého. Jinými slovy, region samotný je procesem, (v němž je) regionální celek výsledkem moci určitých skupin vnútit své hodnoty a normy většině a kulturní soudržnosti nutné ke specifikaci dané oblasti“ (Gilbert 1988, s. 217; srv. článek Chromého 2009 o regionech a regionalismu, podrobněji přibližující takovýto přístup ke studiu regionů). Jedná se o intelektuální konstrukci závislou na představitosti podporované vzděláváním a propagandou, rituály, ceremoniemi a vytvářením symbolických míst (Anderson 2008; Claval 2007).

V případě nové regionální geografie tak z velké části dochází k nahrazení výzkumu interakce člověk–příroda, resp. společnost–prostředí, studiem vzájemného vztahu člověka a společnosti (Kasala, Lauko 2009). Výzkumný zájem se posouvá od studia prostorové organizace společnosti k diskusi problematiky sociální organizace prostoru. Prohlubuje se vnitřní dualismus geografie, její rozdělení na fyzicko- a humánně-geografickou část, zabývající se do značné míry odlišným typem problémů (Johnston, 2003). V souvislosti s oživením zájmu humánní geografie o utváření jedinečných regionů se praktikovaný výzkum stává znovu více idiografickým. Ovšem ne (!) ve smyslu popisu jedinečných regionů, který byl vlastní výše charakterizované tradiční regionální geografii. Snahou je totiž prostřednictvím studia příkladů specifických regionů odhalit podobnosti ve fungování regionů, porozumět mechanismům jejich utváření a přetváření. Získané poznatky jsou tedy interpretovány nomotetickým způsobem.

S rostoucím zájmem o regiony je ovšem také do určité míry zpochybněna potřeba nutnosti přesně definovat regionální geografii. To, co je totiž ústředním tématem různých debat, není RG, ale region samotný (srv. MacLeod, Jones 2001). Prosazuje se přístup, „v němž neupřednostňujeme jednu disciplínu (podle všeho nazývanou regionální geografii), ale spíše trváme na studiu regionů v celé geografii: nepotřebujeme regionální geografii, ale potřebujeme regiony v geografii“ (Johnston 1991, s. 67, cit. in MacLeod, Jones 2001, s. 675). Co je totiž podstatné a vytváří skutečné výzkumné téma uvnitř současné humánní geografie, je zájem o prostorovost a teritorialitu lidského jednání a existence. Regiony jako specifický typ míst jsou pouze jednou z jeho součástí. Možná i proto dochází v určitých ohledech ke stále častějšímu nahrazování konceptu regionu konceptem místa (srv. Cresswell 2004).

Mnohoznačnost regionální geografie

Nová regionální geografie obohatila geografii o další přístupy ke studiu regionů a otevřela nové otázky týkající se jejich formování, existence a fungování. Upozornila i na problémy, jejichž řešení je např. nutné pro úspěšný vývoj praxe regionálního rozvoje. V současné multiparadigmatické geografii, pro niž je typická rozmanitost názorů, úplně nenahradila předcházející přístupy ke studiu regionů. RG měla, má a jistě i bude mít mnoho podob. Co je však pravděpodobně bude i nadále spojovat, je začlenění zájmu o regionální kultury a identity. Ilustrativní je v tomto např. přístup Clavala (1998), který je ve své pod-

statě více ekologický než výše představená koncepce nové RG. Mezi faktory regionální organizace prostoru tento autor nejprve uvádí ekologické a ekonomické základy. Teprve až po nich následují společenský a kulturní rozměr RG, regionální vědomí a identita a politický život.

Nelze říci, že některé z přístupů ke studiu regionů jsou jednoznačně lepší a jiné horší, jsou zkrátka odlišné a slouží různým cílům. Vybrané podoby RG mohou někteří považovat již za minulost, pro někoho jiného mohou být zdrojem inspirace. Záleží jen na našem vlastním rozhodnutí na tom, co a proč (!) chceme ostatním ukázat, jaký přístup ke studiu regionů si zvolíme. Zdá-

lo by se, že tímto přijetím mnohoznačnosti RG, vedoucím někdy až k neslučitelnosti jejích koncepcí, ji zbavujeme ústřední role sjednocující geografické disciplíny. Není to však zároveň také tak, že zájem o rozmanité regiony je právě tím, co geografie spojuje?

Zdeněk Kučera, PřF UK v Praze
kucera12@natur.cuni.cz

Príspevek vznikl s podporou projektu
GA UK č. 165110 a výzkumného záměru
č. MSM 0021620831.

The Diverse Developments of Regional Geography. Regional geography is one of geography's core disciplines. This article briefly reviews its development from the end of the 19th century in three different periods: traditional regional geography, the spatial science period and new regional geography.

Aplikace do výuky:

1. V období tzv. tradiční regionální geografie se časem ustálil určitý postup tvorby charakteristiky vybrané oblasti, pro nějž se vžil označení „vlastivědné schéma“. Cílem takového popisu bylo podat co nejvěrnější a nejuplněnější charakteristiku zkoumaného regionu, aby ho i ostatní lidé mohli poznat tak, jako by v něm přímo žili nebo jej alespoň navštívili. Jednotlivé složky prostředí, vrstvy krajinné sféry, se popisovaly v určitém pořadí – postupovalo se od abiotických složek (např. geologické podloží, klimatické podmínky) přes složky biotické (rostliny a živočichové) k projevům lidské činnosti a kultury (uspořádání sídel a polností, způsoby hospodaření, zvyky a tradice apod.). V následné syntéze poznatků mohla být věnována pozornost i vztahům mezi uvedenými složkami (třeba uspořádání sídel a zemědělských pozemků ve vztahu k přírodním podmínkám, např. úrodnosti půdy). Právě použití stejného postupu popisu mělo umožnit vzájemné srovnání situace pozorované různými badateli v odlišných částech světa.

Na obrázku 1 můžete vidět vesnici a k ní přiléhající pozemky. Navrhněte vlastní postup popisu zobrazené krajiny (vlastivědné schéma) a s jeho pomocí ji charakterizujte. Diskutujte vzájemně rozdíly mezi vámi vytvořenou charakteristikou a popisem, jehož autorem je někdo jiný. Lze postupem vlastivědného schématu dosáhnout vždy stejného popisu určitého regionu? Jaké složky prostředí jste považovali za důležité v popisu zmínit? Liší se vaše názory na jejich výběr? Zdůvodněte, proč jste vybrali právě tyto složky a ne jiné.

2. Obrázek 2 znázorňuje rozdělení území Česka do exponovaných (jádrových) a neexponovaných (periferiálních) zón podle jejich vzdálenosti od klíčových center osídlení a významných dopravních koridorů. Porovnejte obrázek 2 s vašimi znalostmi o různých částech Česka. S jakými lidskými výtvo-

a činnostmi se můžete setkat v územích jádrových a s jakými v územích periferních? Možná jste zaslechli tvrzení, že lidem bydlícím v perifériích se žije hůře než lidem v jádrech. Souhlasíte s tímto názorem?

3. Každé lidské společenství si vytváří a ochraňuje specifická místa jako jeden ze svých symbolů. Nezáleží na tom, zda se jedná o společenství, jehož existence je svázána s určitým územím (např. národ), nebo nikoli (např. náboženské uskupení). Příklad takového symbolického místa – pomník slavným portugalským mořeplavcům – můžete vidět na obrázku 3. Najdete obdobná místa, která by reprezentovala Česko, kraj, obec, z nichž pocházíte? Sepište jejich seznam. Nemusi se zdaleka jednat jen o památníky, ale mohou to být i zcela běžné, ovšem pro vás z nějakého důvodu důležité části vámi obývaného prostředí. Společnou charakteristikou takových míst často bývá to, že vám, nebo někomu jinému, jejich stav není lhostejný. Porovnejte vzájemně své seznamy míst. Odlišují se vaše názory? Shodli jste se na nějakém symbolu? Proč jste zvolili právě toto místo? Jak a kdy (při jakých příležitostech) se nejčastěji dozvídáte o existenci symbolických míst?

4. V textu článku vám byly představeny hlavní přístupy k pojetí regionální geografie. Každý z těchto přístupů dominoval v jednom z období, která jsme pojmenovali jako období: tradiční regionální geografie, prostorové vědy, nové regionální geografie. V předcházejících úkolech jste si mohli vyzkoušet, jakými otázkami a problémy se zabývají geografové uplatňující vždy jeden z uvedených přístupů. Znovu si pozorně přečtěte text článku, projděte již řešené úkoly a svoje odpovědi. Poté uveďte, čím se zabývali geografové v obdobích tradiční regionální geografie, prostorové vědy a nové regionální geografie. To jest jaké jevy pozorovali, jaké otázky si při tom kladli a co a proč chtěli zjistit. V čem se jejich přístupy vzájemně odlišovaly a co mají naopak spo-

lečného? Své postřehy vzájemně diskutujte. Napište si na volný list papíru výhody a nevýhody každého z přístupů. Který z nich je vám milejší? Proč? Řeší například pro vás z nějakého důvodu atraktivní témata, hledá odpovědi na zajímavé otázky? Zdá se vám některý z uvedených přístupů nesmyslný nebo dnes již nepotřebný? Své závěry porovnejte s preferencemi druhých.

Literatura:

- ACKERMAN, E. A. (1945): Geographic training, wartime research, and immediate professional objectives. *Annals of the Association of American Geographers*, 35, č. 4, s. 121–143.
- ANDERSON, B. (2008): Představy společenství: Úvahy o původu a šíření nacionalismu. *Karolinum, Praha*, 274 s.
- BARNETT, C. (2004): A critique of the cultural turn. In: Duncan, J. S., Johnson, N. C., Schein, R. H. (eds.): *A Companion to Cultural Geography*. Blackwell, Malden, s. 38–48.
- BIČÍK, I., BRINKE, J. (1987): Regionální geografie na rozcestí. Poznámky k vývoji, obsahu a chápání regionální geografie. *Sborník Československé geografické společnosti*, 92, č. 4, s. 272–281.
- BLOTEVOGEL, H. H. (2003): „Neue Kulturgeographie“ – Entwicklung, Dimensionen, Potenziale und Risiken einer kulturalistischen Humangeographie. *Berichte zur Deutschen Landeskunde*, 77, č. 1, s. 7–34.
- BUTTIMER, A. (1976): Grasping the Dynamism of Lifeworld. *Annals of the Association of American Geographers*, 66, č. 2, s. 277–292.
- CLAVAL, P. (1998): *An Introduction to Regional Geography*. Blackwell, Oxford, 299 s.
- CLAVAL, P. (2007): *Regional geography: past and present (a review of ideas, approaches and goals)*. *Geographia Polonica*, 80, č. 1, s. 25–42.
- CLAVAL, P. (2008): *La géographie cul-*

turelle dans les pays anglophones. *Annales de géographie*, č. 660–661, s. 8–26.

CLAVAL, P., STASZAK, J.-F. (2008): *Où en est la géographie culturelle?: introduction*. *Annales de géographie*, č. 660–661, s. 3–7.

CLOKE, P., PHILO, C., SADLER, D. (1991): *Approaching Human Geography. An Introduction to Contemporary Theoretical Debates*. Paul Chapman, London, 240 s.

CRESSWELL, T. (2004): *Place: A Short Introduction*. Blackwell, Oxford, 153 s.

CRESSWELL, T. (2008): *Place: Encountering geography as philosophy*. *Geography*, 93, č. 3, s. 132–139.

GILBERT, A. (1988): *The new regional geography in English and French-speaking countries*. *Progress in Human Geography*, 12, č. 2, s. 208–228.

HART, J. F. (1982): *The highest form of the geographer's art*. *Annals of the Association of American Geographers*, 72, s. 1–29.

HARTSHORNE, R. (1939): *The nature of geography: A critical survey of current thought in the light of the past*. *Annals of the Association of American Geographers*, 29, č. 3–4, s. 173–658.

HOLT-JENSEN, A. (1999): *Geography, History and Concepts. A Students' Guide*. Sage, London, 228 s.

CHROMÝ, P. (2009): *Region a regionalismus*. *Geografické rozhledy*, 19, č. 1, s. 1–5.

KASALA, K., LAUKO, V. (2009): *K teorii a metodologii regionální geografie*. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 52, s. 87–99.

LAUKO, V. (1982): *Podstata regionální geografie a jej postavenie v systéme geografických vied*. *Geografický časopis*, 34, č. 3, s. 265–275.

LOSSAU, J. (2008): *Kulturgeographie als Perspektive. Zur Debatte um den cultural Turn in der Humangeographie – eine Zwischenbilanz*. *Berichte zur Deutschen Landeskunde*, 82, č. 4, s. 317–334.

MACLEOD, G., JONES, M. (2001): *Renewing the geography of regions*. *Environment and Planning D: Society and Space*, 19, s. 669–695.

MARTIN, R. (2001): *Geography and public policy: The case of the missing agenda*. *Progress in Human Geography*, 25, č. 2, s. 189–210.

PAASI, A. (1986): *The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity*. *Fennia*, 164, č. 1, s. 105–146.

PATERSON, J. H. (1974): *Writing regional geography problems and progress in the Anglo-American realm*. In: Board, Ch.,

Chorley, R. J., Haggett, P., Stoddart, D. R. (eds.): *Progress in Geography: International Reviews of Current Research*. Volume 6, Edward Arnold, London, s. 1–26.

PUDUP, M. B. (1988): *Arguments within regional geography*. *Progress in Human Geography*, 12, s. 369–390.

RELPH, E. (1976): *Place and Placelessness*. Pion, London.

ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2003a): *Geografické dovednosti, jejich specifikace a kategorizace*. *Geografie*, 108, č. 2, s. 146–163.

ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2003b): *Jak podpořit výukou zeměpisu myšlení žáků?* In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): *Geografie na cestách poznání*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 16–29.

TUAN, Y.-F. (1990): *Tophophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. Morningside Edition, Columbia University Press, New York, 260 s.

WARDENGA, U. (2006): *German geographical thought and the development of Länderkunde*. *Inforgo*, 18/19, s. 127–147.

WERLEN, B. (2003): *Cultural Turn in Humanwissenschaften und Geographie*. *Berichte zur Deutschen Landeskunde*, 77, č. 1, s. 35–52.

MAKROREGIONY SVĚTA

V současné době je pro nás svět otevřený. Stačí mít trochu odvahy k vycestování do neznáma a můžete začít poznávat současný diferencovaný a zároveň globalizující se svět na vlastní oči. K tomu jsou potřeba peníze, zvládnout jazyky (kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem!) a mít alespoň základní informace o tom, jak vypadá právě ten region, v němž jste se ocitli. A právě k zvládnutí této poslední podmínky má napomoci tato učebnice. V daném rozsahu nebylo možné přiblížit vám všechny země, proto jde o postupné přiblížení. Na jednotlivých světových makroregionech uvádíme především jádrové oblasti, které jsou „motory“ rozvoje, teprve poté podáváme základní informace o charakteristikách přírody; společnosti, hospodářství a aktuálních problémech. Na tyto kapitoly navazují podrobnější charakteristiky vybraných zemí. Na úsporný text navazuje poměrně bohatá grafická dokumentace v podobě map, fotografií a grafů. Text doplňují zajímavosti, které přibližují specifické rysy daného makroregionu či státu a také otázky a úkoly.

Autoři: Ivan Bičík a kolektiv, Praha 2010, 152 stran, 179 Kč

Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o.
Ostrovní 30, 110 00 Praha 1, tel.: 224 933 996, mob. 603 527 207
e-mail: ncgs@ncgs.cz, www.ncgs.cz

TRADICE – ODBORNOST – KVALITA

